

3. Концепція розвитку сфери штучного інтелекту в Україні. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-2020-%D1%80#Text>

4. Artificial intelligence and education. A critical view through the lens of human rights, democracy and the rule of law. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : URL: <https://rm.coe.int/artificial-intelligence-and-education-a-critical-view-through-the-lens/1680a886bd>

5. International Journal of Artificial Intelligence in Education (IJAIED): <https://iaied.org/journal/>

6. Shapiro, Stuart C., editor. 1992. Encyclopedia of Artificial Intelligence. 2nd ed. New York: John Wiley & Sons. Volume 1, page 434.

**Андрейчук Лілія,**  
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти,  
спеціальність 013 Початкова освіта,  
Житомирський державний університет імені Івана Франка;

науковий керівник: **Бірук Наталія,**  
кандидат педагогічних наук, доцент,  
Житомирський державний університет імені Івана Франка

## **ПЕДАГОГІЧНИЙ АНАЛІЗ УРОКУ ЯК ВАЖЛИВИЙ ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ ВЧИТЕЛЯ**

Сучасне суспільство диктує системі вищої професійної освіти запит на розвиток вільної, відповідальної, комунікативно активної особистості, яка усвідомлює право вибору і вмє цей вибір здійснювати, діє свідомо та відповідально. Якість модернізації сучасної вищої освіти багато в чому залежить від характеру протікання інноваційних процесів і визначається особливостями такої інновації, інноваційним потенціалом середовища і педагогічного колективу. Сам педагог зобов'язаний знаходити, освоювати і адаптувати нові знання, щоб підвищувати свою педагогічну майстерність. Парадигмальні зміни цілей освіти визначають нове розуміння функцій, здібностей, професійних вмінь учителя, зорієнтоване на компетентність і майстерність. Це відзначають сучасні вітчизняні вчені І. Бех, І. Зязюн.

В Україні основні підходи до підвищення педагогічної майстерності визначені у Законі України «Про освіту», Національній доктрині розвитку освіти України XXI століття [1; 2].

Проблема змісту, структури та виявів професійної майстерності педагога стала предметом дослідження в працях сучасних українських вчених (І. Зязюн, Л. Крамущенко, І. Кривонос, О. Мірошник, В. Семиченко, Н. Тарасевич та ін.). Тому проблема розвитку педагогічної майстерності є пріоритетним напрямком розвитку суспільства.

*Метою нашої статті є окреслити шляхи ефективного здійснення педагогічного аналізу уроку як важливого засобу підвищення педагогічної майстерності вчителя .*

За енциклопедичним визначенням "*педагогічна майстерність*" – це комплекс властивостей особистості, що забезпечує самоорганізацію високого рівня професійної діяльності на рефлексивній основі. Аналогічно дає визначення «педагогічної майстерності» й І. Зязюн [3]. Багатьма авторами педагогічна майстерність визначається як вияв високого рівня педагогічної діяльності.

Діяльність вчителя – це таке ж високе мистецтво, як творчість композитора і художника, а може бути, і куди більш складне. Якість і ефективність уроку залежать не стільки від того, що знає вчитель, як від того, як він реалізує свої знання. Майстерність учителя багато в чому залежить від вміння аналізувати свої і чужі помилки. Без цього педагогічна майстерність не приходить до вчителя взагалі або приходить надзвичайно повільно. Постійне вдосконалення своєї роботи, і зокрема уроків, дозволить молодому вчителю досить скоро стати дуже хорошим фахівцем. При правильному підході до організації й проведення уроків вчитель зможе підвищити свою педагогічну майстерність, цей процес надає величезні можливості, для вирішення таких питань, які за інших обставин вирішені бути не можуть. Будь-яка реконструкція школи, реорганізація її освітнього процесу пов'язані з оновленням учителя. Він – єдине джерело оновлення, двигун розвитку. Як це зробити, не утопивши ідею в потоці розмов про індивідуальний підхід? Шлях тут, я вважаю, один – терпляча, тривала, широко не афішована, але цілеспрямована робота з людиною. Позбавлення в людини страху перед невідомістю, що завжди супроводжує оновлення, розвиток. Коли це можна зробити? Тільки під час аналізу уроку.

В. Сухомлинський бачив функцію аналізу уроку в тому "щоб зробити кожного вчителя вдумливим, допитливим дослідником". "Справжній педагогічній творчості, – писав він, – властиві риси дослідження, творчого узагальнення своєї праці" [4].

Аналіз уроку - справа не з легких, проте це один з найбільш продуктивних заходів підвищення педагогічної майстерності. Розібрати урок по пунктах важко і вимагає багато часу. Аналіз проведеного уроку – початок підготовки до наступного уроку. Оскільки вдосконаленню кожного уроку немає меж, гарному вчителю ніколи не вистачає часу на підготовку. Його якість залежить від багатьох чинників, і насамперед від звички вчителя до вдумливого розбору своїх дій, від його здібностей і бажання стати гарним фахівцем. Нам, студентам, дуже корисно відвідувати уроки студентів-практикантів. Промахи і недоліки завжди видніше з боку, вивчення їх повинно послужити тому, щоб не допускати подібного в своїй роботі. Тут важливу роль відіграє вдосконалення своєї педагогічної майстерності. Грамотний аналіз діяльності студентів-практикантів дає можливість побачити зв'язок між методами, які вони застосовували протягом уроку, і досягнутими результатами по його завершенню. З такого аналізу кожний із нас повинен дізнатися, що в роботі слід закріпити, а що усунути, яким шляхом уникнути повторення помилок. Такий підхід до аналізу уроку дає можливість студентам розкрити причини переваг і недоліків аналізованого процесу навчання, показати шляхи формування реального результату уроку. Це, в свою чергу, дозволяє конкретизувати висновки по уроку, більш точно оцінити його, дати практиканту пропозиції щодо ліквідації недоліків.

Дієвість такого підходу до педагогічного аналізу уроку полягає також у тому, що завдяки своїй глибині і конкретності кожен його випадок може стати гарною школою педагогічної майстерності для студента, урок якого аналізується. Педагогічний аналіз розвиває загальну культуру молодого вчителя, дає йому можливість глибоко вивчити учня, впливає на ріст творчої активності і, як цілком справедливо вважав відомий на весь світ педагог В. Сухомлинський, докорінно змінює його погляд на свою працю і є найважливішим спонукальним засобом процесу самовиховання і самоосвіти. Лише копіткий аналіз власного і чужого досвіду, вивчення необхідної літератури можуть привести молодого фахівця до високого професійного рівня майстерності.

Педагогічне спостереження та аналіз уроку (а також і самоаналіз) – найважливіший чинник вдосконалення освітнього процесу на основі впровадження в практику сучасної теорії навчання і виховання учнів. Відвідування та аналіз уроку є і засобом систематичного всебічного контролю за навчальним процесом, і засобом впровадження висновків і рекомендацій педагогічної науки в масову практику, і засобом навчання майбутніх кадрів. Адже кожна дитина, з якою має справу вчитель, – це неповторний світ почуттів, думок, інтересів, ефективно впливати на який за шаблоном, спираючись на раз і назавжди сформований стандарт, неможливо. Щоразу до кожної дитини необхідно відшукувати свій підхід, що відповідає конкретній ситуації, обставинам. Ось чому вчитель-вихователь має бути увесь час у пошуку. Це постійний виклик, що остаточно перебороти ніколи неможливо. Причому оновлення є саме тим викликом, що повертає від педагогічної повсякденності до радості творчості. Це альтернатива нудотним сірим урокам, ще більш нудотним, убивчим для настрою вчителя, стандартним, формальним, найчастіше нікому не потрібним аналізом – переказам цих уроків керівниками школи, шкільної повсякденності, що висушує вчительську душу.

Мистецтво аналізу уроку в тому і має полягати, щоб поступово, крок за кроком уводити вчителя в режим пошуку, розвитку й удосконалювання, звільняючи його від важкої поденщини, якою ще є робота в школі для багатьох учителів. У цьому сенсі роль педагогічного аналізу уроку полягає насамперед у тому, що він має стати засобом збудження, джерелом енергії та підйому для учителів. У цьому зв'язку педагогічний аналіз уроку має стати інструментом формування у вчителя переконання необхідності переглянути свої методи роботи, взаємини з учнями, якщо вони виявилися непродуктивними. Він найбільш потужний інструмент педагогічної майстерності вчителя. І пам'ятати при цьому, що, аналізуючи урок, ви не каміння дробите, а будujete храм!

Слід зазначити, що аналіз уроку є найважливішим способом поєднання педагогічної теорії із практикою навчально-виховної роботи. Значення педагогічного аналізу уроку полягає ще у тому, що він є дієвим засобом розвитку у вчителя здібності рефлексувати свою працю й свою поведінку шляхом самоаналізу. Саме через педагогічний аналіз уроку має бути сформоване у вчителів уміння бачити взаємозалежність між своїм викладанням і учнівськими знаннями, уміння оцінювати свою роботу за кінцевим результатом. Це дорогоцінна якість педагога, але щоб вона ввійшла в систему роботи вчителя, він має бути не лише винятково уважним до своєї

праці, але в нього має бути загострене почуття самокритичності, а останнє необхідно не лише виховувати, але й, виховавши, увесь час підтримувати й розвивати.

Аналіз уроку допомагає вчителеві глянути на свою працю ніби з боку, оцінити свої сили, побачити досягнення й недоліки у своїй роботі. Він є найважливішим засобом стимулювання самоосвіти педагога. Змістова сторона процесу самоосвіти вчителя в певній своїй частині має формуватися на підставі висновків педагогічного аналізу його уроків. В. Сухомлинський підкреслював, що на уроці вчитель "не тільки відкриває учням вікно у світ знань, але і виражає сам себе, розкриває перед ними свій духовний світ, своє духовне багатство" [5].

Нами було проведено опитування 17 вчителів Степанівського ЗЗСО I–III ступенів, Ємільчинського району, Житомирської області. Їм було запропоновано відповісти на такі запитання: Що ви розумієте під поняттям "педагогічна майстерність"? Як педагогічний аналіз уроку сприяє підвищенню педагогічної майстерності вчителя? Яким чином ваш колектив здійснює педагогічний аналіз уроків?

На запитання "Що ви розумієте під поняттям "педагогічна майстерність"? 51% вчителів відповіли – високий професіоналізм, 24% – власний стиль викладання, 14% – постійний розвиток педагогічних вмінь, 10% – удосконалення знань вчителя, 1% – досвід роботи.

Результати відповідей на питання "Яким чином ваш колектив здійснює педагогічний аналіз уроків?" засвідчили, що 55% вчителів відвідують уроки інших вчителів для підвищення власної педагогічної майстерності, обміну досвідом, набуття нових методів та прийомів роботи, 34% – відвідують уроки інших вчителів тільки тому, що на цьому наполягає керівництво школи, 7% – не відвідують уроків свої колег, 4% – не дали конкретної відповіді.

Отже, анкетування засвідчило, що значна частина вчителів не має достатньої інформації про сутність педагогічної майстерності, мети та правил здійснення педагогічного аналізу уроку. Пріоритетну роль у формуванні навичок здійснювати педагогічний аналіз уроку відіграють діючі методичні та педагогічні ради школи. Під час навчального року, за сприяння керівництва школи та домовленістю з іншими школами ОТГ, для вчителів організують взаємовідвідування уроків, де відбувається обмін досвідом та методикою викладання.

Гадаю, що, виходячи із усього сказаного, можна зробити висновок про те, що продуктивність навчання й виховання в школі, певною мірою прямо пропорційна якості проведення аналізу уроку. Життя підтверджує, що головна мета спостереження і аналізу уроку – дослідження того, як розкривається на уроці інтелектуальний світ вчителя, як ростуть духовні інтереси учнів, як збагачується їх пам'ять і розвивається мислення. Цим і визначається педагогічна майстерність вчителя, її ефективність.

#### **Список джерел та використаної літератури:**

1. Закон України «Про загальну середню освіту» від 13.05.1999 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу : [www.education.gov.ua](http://www.education.gov.ua)
2. Національна доктрина розвитку освіти // Освіта України. – 2002. – № 33. – С. 4–6.
3. Зязюн І. А. Педагогічна майстерність : підручник / І. А. Зязюн, Л. В. Карамущенко, І. Ф. Кривоніс [та ін.] ; за ред. І. А. Зязюна. – 2-ге вид., допов. і перероб. К. : Вища шк., 2004. 422 с.
4. Сухомлинський В. О. Про виховання / В. О. Сухомлинський. 1988. 105 с.
5. Сухомлинський В. О. Зібрання творів : у 11 т. Т. 5. / В. О. Сухомлинський. К., 1950. 235 с.

**Баранчук Іванна,**  
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти,  
спеціальність 013 Початкова освіта,  
Житомирський державний університет імені Івана Франка

### **РОЗВИТОК ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ УЧНІВ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ ПІД ЧАС РОЗВ'ЯЗУВАННЯ ПРОСТИХ ЗАДАЧ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ**

Творчість – це тема, якою зазвичай знехтують під час викладання математики в початковій школі. Зазвичай вчителі думають, що у вивченні математики дітям необхідна передусім логіка, а творчість не так важлива. З іншого боку, якщо розглядати вчителя математики, який розробляє нові методики та інноваційні підходи для пояснення та вивчення нової теми з учнями, ми не можемо не звернути увагу на використання ним творчого потенціалу. Поняття «творчість» в українському педагогічному словнику